

Vall d'Àneu, la *fařáye* s'ha tornat la *fařáya*, i allà me'l definen «la tija del blat quan ja és un poc més alta que la brolla», «el lluc o goix del blat» (Tor, Esterrí de C., Estaon, 1932-34), «sebrado que no llega a madurar y que se siega para pastos» (Pol, 18), i fins a Benasc: «hem de anà dan les vaques a la *farraya*».² Però en algunes localitats de per allà, prenent la forma *farráji(n)*, això pot quedar reduït sigui a *farrái*,³ sigui a la *fařáy* (camp prop del poble de Bono). D'ací, més al Sud, ribag. «los *Farranyals*» al Castellet (1957)=¹⁰ cat. centr. *freginals*. També en terra valenciana el gènere femení s'ha imposat a la terminació: la *feřáca* o *feřáces* en el cara-sol del poble de Bel, *feřáca* a Suera, «*ferracha*: herrén» en Lamarca (*Dicc. Val.-Cast.*, 1839-1842).

DERIV.: *Farrajar* intr.: «lo blat ja està *fařayát*» 'ja ha llucat', Estaon de Cardós (1934), *-atjar-se* 'atipar-se de farratge', a la Garrotxa: «una tocada de senglans *farratjant-se* en un camp de melca», MVayreda (*Sang Nova* III, v. 190); d'on després 'rabejar-se': «el darrer senglar d'aquelles bosquíes, que morí lluint amb en Montcanut, en quals carns s'hi *ferratjà* com per venjar-se de la destrucció de la seva nissaga», id. (*La Puny.*, 31); que també Coromines usà sovint en obres juvenils (*Presons Imag.*, etc.) amb aquest sign. i grafiant-ho *farrejar-se*⁴ (com si fos derivat de *farro* o *ferro*), certament adaptant-se a l'ús que en degué sentir a Llers el 1898, i que *AlcM* exemplifica en «mira com s'hi *farreja*», localitzant-ho a Olot.

Farratger adj.: «aquelles masies, de parets rogenques, sentades sobre marxapeus de feixes *ferratgeres*», MVayreda (*Sang Nova* II, v. 129); *remolatxa fařáčęřę* 'la que serveix per a farratge o menjar dels animals, per oposició a la usada per treure'n sucre' en el delta del Llobregat (El Prat, 1932). *Farratjò* 'blat de moro sebrat molt espès, que seguen abans que grani, per donar-lo al bestiar' (Olot, Campr., Rip.; MVayreda, *Sang Nova* v, iv, 363); *farratjonar*; *farratjonera*. *Farratgera*. *Farratjada*. *Farratjar* m. *Farratjador*.

Molt important fou sempre el derivat collectiu que tingué com a forma bàsica *farragenal* (*fer-*) 'camp o estesa de farratges': «infra muros urbis Barchinone, in ipso *farragenali*», doc. de Poblet a. 1147, «*feragenallum* --- huius *farragenalis* ---», i «*farragenal* totum quod est ad Cięar» 1189, «*ferajenales*» 1198, «*peciam* terre --- que vocatur *Faregenal*», 1205 (*Cart. de Poblet*, 173, 68, 77, 165, 67); «un *farragenal* --- un pati», ross. a. 1308 (RLR VIII, 50); «dono tibi --- un *farragenal* qui siat bonum, in log avinent, e un ort de ipsa font ---», doc. Espuga de Francolí a. 1150, «*donamus* nos vobis ad ipsa Espulga un ort e un *ferregenal*, et solos de chasas quantes voluistis facere», ibid. mateix any (MiretS, *RevBiblgCat.* VII, 14, 15); «*retinemus* --- nobis --- grangia --- et *ferreginale* et pati et aream, ante viam et ortum», carta de pobl. de Belles-tar de la Tinença a. 1278 (BSCC XIV, 234); «*concedimus* vobis --- quod quilibet vestrum, pro hereditate sua, habeat semper mediam fanecatam terre, pro *friginali*, francham ex quarto, et decimam et primiciam», carta de pobl. de Fredes, de 1266 (BSCC XIV, 340);⁶⁰

«*affrontat* cum *fferreginalio* Dominici Figuera, et cum via vel intrata *fferreginalio* dicti D. Ffiguera», privilegi de Catí de 1326 (BSCC XIV, 345); «*tota* persona que farà orts o *ferrignals* dintre los patis de la vila», Tortosa, 1344 (BABL XII, 60); «un *ferignal* qui --- afronta ab l'ort o *feregenal* d'En Bn. Granel», doc. d'Iguallada a. 1390 (BDLC XII, 76); en el Capbreu de Morella de l'a. 1443 que em deixa despullar Mn. Milian: «un *farreginal* que ere d'En Arnau», «la quarta part de dos *ferreginals* que foren de Na Suava, a la Vespa» (f° 8r, 65r); i variants *ferreginal* (passim), algun cop *ferreginal*, però *ferreginal* sobretot.

Encara que en les llengües romàniques entorn de la nostra no és pas tan freqüent com en català, però tanmateix no deixa de trobar-se-n'hi també antics testimonis, com *ferraginale* en una escr. lleonesa de 960 (Escalona, *Hist. de Sabagún*, ap. II, escr. 35), *ferrenal* ibid. a. 1222, 1346 (Vignau, *Docs. de Sabagún, indíce*), *ferainal* en una d'arag. de 1177 (San Victorián) (MzPi., *Orig.*, 88); Ileon. *heřenál*, *ařenál*, *harenál*, *řarnál*, *ernál* «pilón donde cae la harina (en el molino)» en molts pobles de la prov. de Salamanca (O. i SO., Espinosa-Castellanos, RFE XXIII, 228-32; sèrie en la qual potser s'ha confós algun derivat de FARINA).

S'observa que en català la gran majoria de la documentació antiga prové de cap a l'Ebre i el Maestrat, i així no ens estranya que d'ací vingui el nom del poble de *Freginals*, entre Montsià i els Ports (que deu ser el que figura com *Les Ferrenals* en un doc. del S. XIV, *CoDoACA* XII, 46). Allí, en efecte segueix viva aquesta forma: *los freřinàls* «les peces de terra al volt del poble» a la Fatarella (1936), *freginal* «finca rústega a la vora del poble», Gandesa (*Excursions* III, 125); maestr. i tort. *freginal* «sebrat o camp de *ferratja*», GaGirona (*VocMaestr.*, s.v. *ferreginal*) però advertint que «la gent diu *freginals*»: contracció fonètica que verament és xocant; i és versemblant que hàgim de mirar-nos-la com a deguda a arabització: perquè una *rr* doble seria anòmala segons el sistema morfològic de l'àrab, en aquesta posició; partirà també d'aqueixa base el NL *Farnals* de l'Horta Nord de València (*Pobla de Farnals*, que ja apareix com a *Fernalis* en el Rept. de València): *ferenals en efecte degué ser pres com un cas d'anaptixi mossàrab pels reconquistadors, i ultracorregit com a *Fernalis*.

Avui no és pas cosa inoïda en els parlars pirinencs: *el fařęřinál* en algun poble de Conflent (pda., prop del poble de Pontellà, 1960); *los fařęřinàls*, camps immediats al poble de Bretui (1957). En aquesta zona Nord és rara la forma sincopada, si bé tanmateix hi ha un veral dit *řarřinàls* a la V. d'Assua (Caregüe, 1959). Però les pronúncies d'aquest tipus quasi és només des de cap a l'Ebre que les tinc anotades: un *řarřinál* a Torrebeßes (1935) i *lo řarřinál* a la Pobla de Benifassà, *freřinàls* a Sorita, *ferřizàls* Palanques, *freřinál* Xiva de Mlla., *los Freginals* Portell de Mlla., *el freřinál* petit veral prop del poble de Torre d'en Besora, i passim des d'allí cap al Sud; no el recordo a l'Horta, però reprèn des del Benicadell: *el freřinál* a Xàbia, *es freřinàls* a Castell de Castells, *es řarřinàls* a